

ODEL, ANDERS, EDMAN, JOHAN

Owäldigt omdöme öfwer
Anmärkningarna wid svenska
ministérens förhållande och
ursprunget til det år 1741 med
Ryszland begynta krig. =Anon.=
Upsala, tryckt hos Johan Edman, kongl.
acad. boktryckare, år

(Edman
1771

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

Odel, A.

ExA

1771

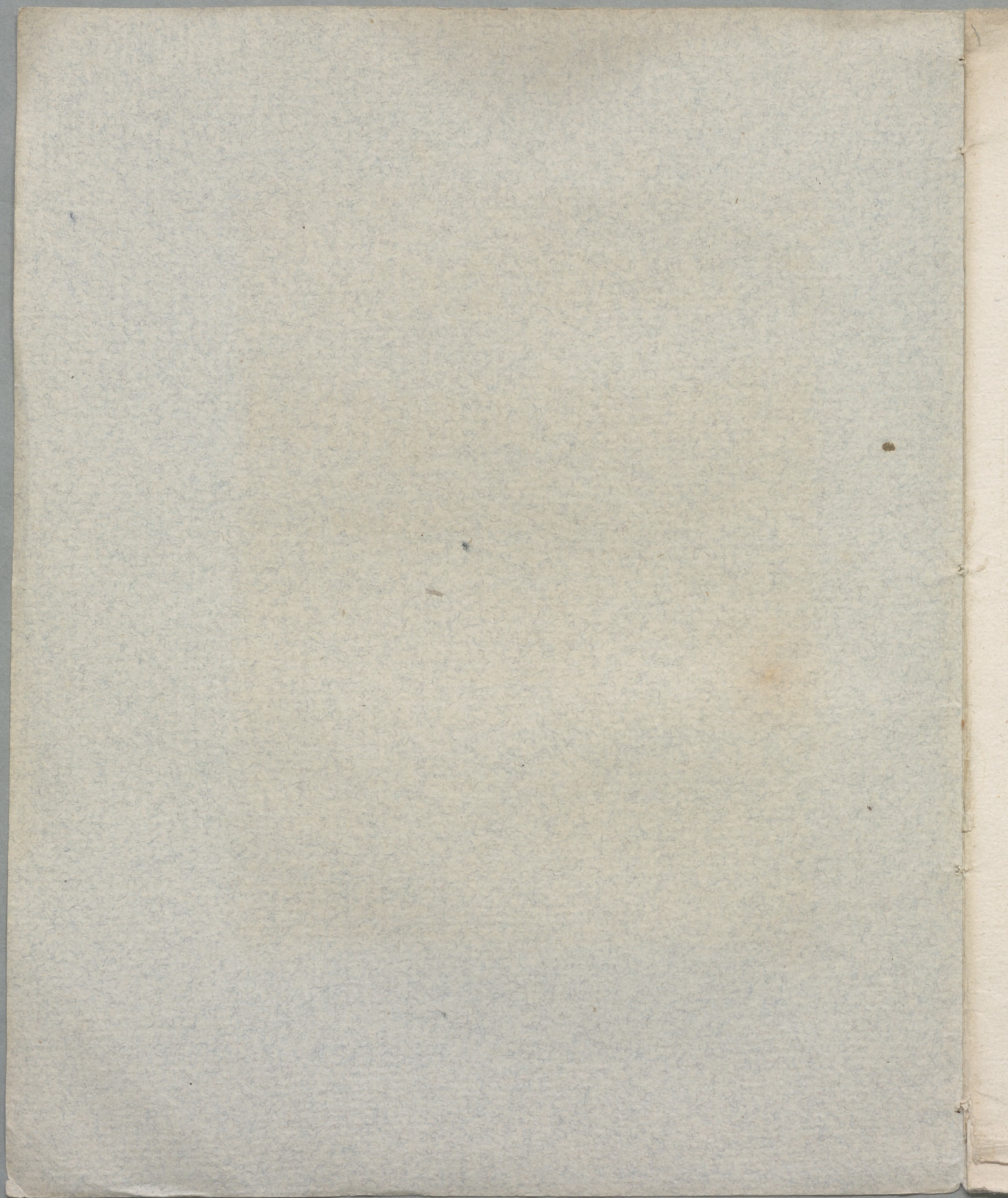
Sv Saml.

Polit.

SN

(Br)

1700-1829

ODEL, A
EXA

Polit.
81
(78)
177
1700-1829

Swåldigt Omdöme
Öfwer
Anmärkningarna

Öfver
Svenska Ministérens Fdrhållande

Och
Ursprunget

Öfver
Det År 1741

Med Ryssland Begynta Krig.

U P S Å L A,
Tryckt hos JOHAN EDMAN, Kongl. Acad. Boktryckare,
År 1771.

af And. Odel.

Sörnefeligit är wiserligen det, at hwilken som upptäcker för det Allmänna framledne tidens misstag, eller onde Menniskors och Medborgares illgrepp och Landsfördråfwellege gerningar, synnerligen i högmål och sådanne, som ej allenast skafat, utan äfwen så godt som uppned wändt Samhället med des grundwalor, han gör en ganska god gerning och förtjenar dertföre åtminstone heder och kärlek af sine Medborgare. Wäl til förståndes då det sker med en warsam hand och af et godt hjerta, til Fädernes Landers bästa samt efter de reglor, som owäld, sanning och dygd förefriswa. Då är det som warande och efterwerlden kunna och böra draga nytta af dylika upptäckter, och et brändt barn lära at actia sig för elden.

Öfwerfättaren och utgifwaren af Anmärkningarna öfwer Swenska Ministérens Förhållande och Ursprunget til det år 1741. mot Ryssland begyndta Krig, och hwilke mot slutet af förledit år 1770 utkommo, skulle wärfeligen tyckas wara af denna berömmeliga art och beskaffenhet, hwilket han likwäl gunstigt tillåter, at man närmare pröfwar och undersöker.

Han har wäl gifwit sådanne saker tillkänna, som i anseende til wåre Lagar och Författningar, såsom Secreta Utskotts- och besworne Tyshets Mål, wäl icke bort blifwa bekandte. Men aldenstund de redan woro kunnoge hos Utländningar och han intet annat gjort, än satt dem på Swenska, så är just icke han, utan den Ödförgåt-na menniskan, hwilken först utlämnade dem, så pålitelige eller opålitelige de ock må wara, dertföre i synnerhet at beundra. Ty med all den leda och affky hwar redlig man har för onödige och äfwen skadelige Hemligheter och Tyshets-Öder, så måste man dock tillstå, at
al

aldenskund Lagstiftaren förordnat et Secret Utskott under Riksdagar af Ständer, så måste också en hop saker nödwändigt vara af den beskaffenhet, at de böra hållas hemlige och ingen medlem i det Samhället tillståndigt få misbruka sine Cammeraters förtroende och uppriktighet, at han prostituerar dem för Fädernesland och hela werlden. Intet Rike finnes, eller kan finnas, som icke har sine wise Stats Hemligheter; och den som påstår wederspelet, han är en däre, den der icke wet hvad et Rike är och hvad til dess Styrelse hörer. Den som känner rätteliga 1740 och 1741 års Handlingar är icke allenast öfvertygad, at hemlige ärender woro wise personer uppdragne, utan ock, at de på intet annat sätt kunde handteras. Hvad hade wäl skolat hända om Öfversättaren eller den, som på et så förgripeligit wis framlagt Secreta-Utskottets gjöromål, (Supponera Piecen är autentique och riktig) fått den minsta harstråd af hvad de Committerade förhade? Jo den Utseende wet, at Ryksland då icke mindre än Sverige varit förrådt.

Jag har ock hört mycket hederligt folk mistycka denna Uppenbarelse-Piecen derföre, at han Exponerar en hop den tidens Medborgare och betydelige Män, hwilkas Ben man tyckt borde med frid få ligga i sine Grifter, emedan de som asedne icke kunna swara och man ej heller titalade dem då de det kunde. Kort: de påstå, at *de Mortuis non nisi bonum*. Men detta omödmö finner jag mera ömt och wälmönt än billigt och grundat; Ty 1:o Skulle all Historisk Kundskap och sanning i gemen på det sättet upphöra, samtida och efterwerlden i synnerhet til en obotelig skada. 2:o Skulle alle store och mächtige, samwetslöse och öfwerdådige, wäldswärkare och illgernings-män derigenom styrkas i sin ondskan, då de wiste, at Efterkommanderna stillatigande och af öwetenhet måste hålla til goda alt det onda de gjordt dem och deras Förfäder och hwarken kunna eller tiltro sig, åtminstone at i deras minnen, straffa dem. Långt hellre gillar jag då de gamle Egyptiers stränga sedwana och Lag, at icke låta någon, cho den ock vara måtte, få begrafwas innan man ransakat hans lefnad och dömt om han woro den äran wärdig eller icke. Och 3:o så är ändoek alt sådant klemmigt och illa placerat med idande fåfängt och står aldrig at wärkställa, ty framtiden skonar intet och Sanningen lägger nog alt i en klar dag,
A 2
man

man må taga deremot hwad præcautioner man behagar. Det är ock äfwen så billigt och rätt at misddådaren får sin förtjenta blygd i grafwen, sine barn och barnabarn til warning, som den dygdiga Medborgaren sit beröm i mulen, de sine til uppmuntran, at wandra uti så hederlige fotspår.

Detta ware nu så med wederbörlig owäld förut sagt i allmänhet, som man framdeles om sjelfwa Skriften tänker tala i synnerhet och til hwilken man sig nu will försoga.

At följa Auctorn eller Öfversättaren ord från ord och §. från §. är icke mit ändemål, så wida jag intet tänker wedertägga honom, det ej heller kan, då jag som andre nödwändigt måste wara stild från sådanne A.ter, som dertill woro oomgängelige. Min tanka är således endast först at fölla et oförgripeligt omdöme öfwer sjelfwa *Piecen en gros* till des *Construction* och *Bestäffenhet*. Sedan at utredna hwad *Systemål Auctorn* eller *Öfversättaren* med denna *Piecen* utgifswande måtte hafst? Och sluteligen at jämnföra så wäl sjelfwa arbetet som affigten med et rätt *Swenskt*, *Medborgeligt* och *Patriotiskt Sinnelag*.

Hwad nu det första, eller sjelfwa *Piecen* *Construction* och *Bestäffenhet* angår, så finner jag den skola, enligt Titel Bladet, innehålla *Anmärkning*ar wid *Swenska Ministérens Förhållande* och *Ursprunget* til det år 1741 mot *Ryßland* begynte krig. Sådant kunde på sit sätt och i wislig måtto wara ej allenast tilläteligit, utan ock ganska godt. Och beropar jag mig derwid på hwad jag uti ingressen om dylika upptäckter sagt. Men jag påstår ock tillika, at när man will och lofwat at blotta sådanne saker och tala om *Ursprunget* til den eller den betydliga onda eller goda, lyckliga eller olyckliga händelsen, så bör man ock hålla ord och begynna wid sjelfwa *ursprunget*, men intet mitt uti saken. Sällsamt årminstone är det, at något *Krig* i *Europen* nu på en *Siecle* eller två bör gas och fortsättes, som icke har sit *ursprung* från längre tid och händelse tillbaka; och man beslutar intet sådanne saker nu som fördom med *Östropet* wid *Eldbrasan* och för ro och *bravoure* skull. Wäl kunna infallande *Conjuncturer*, händelser och ställningar *fortskynda* och *avancera* besluten, men sjelfwa *ursprunget* til et sådant beslut ligger gerna längre bort.

Så war det ock med detta. Det beslöts wäl och borgades 1741, efter som Conjuncturen och tilfället då funnos favorables och gynnande; Men ursprunget och anledningen måste sökas längre tillbaka och hwar då? Jo, gå man til den tiden, då de twänne förträffelige Monarkerna, K. Carl XII. och Czar, sedermera Kejsar Peter I. omsider lärde känna hwarandra och fins emillan Kommit öfwerens, genom Ålandska congressen, at indemonisera hwarandra; fast altsammans detta stora och redan til underskrift af de höga Contrahenterna färdiga wärfet, dels genom Högsalige Konungens oförmodade hastiga död och dels genom derra följande Swenska Ministérens så underliga conduite som någons i werlden, til Sweriges oboteliga skada gief i watten. Skulle man nu undra, at äfkillige store och om så detta som mycket annat i grund kunnoge Swenske Herrar och Män, ända från den tiden, önskade, det den Store Kejsar Peter I:stas så wäl höga Att, som både för Sverige och Ryssland gagnelige och berömmelige Maximer åter kunde komma i sin lyster och gång? Widare och då nu den tiden, 1740 nemligen och 1741, tilfället här til tycktes wara det lämpeligaste, war det underligt, at förberörde Swenske Herrar och Män wille nyttja det samma och genom en sådan slags diversion med wäpnad arm bidra till et dylikt för båda Rikena högst nyttigt ändemåls ändteliga ändande? Man hade ock den sägnad at se den i Sverige nästan så mycket som i Rysslands för all tid wördada och älskade Princ:han sedermera Kejsarinnan Elisabeth bestiga sine Fäders Thron och från hwilken moment Ryssland alt sedan och äfwen nu warande lyfkelige Regerings Epoque leder sit ursprung. Men at Sverige för enskyldt del widare deraf ej profiterade, torde man på sit ställe närmare så undersöka.

Likwäl och om Öfwerfättaren har swårighet wid at lämna den wäg han börjat gå; om intet annat tjenar uti hans Kram än det som målar ena delen af Nationen på samme sidan; och om Kriget ändteligen skal wara så orättmätigt til dess orsaker och illa concerterat til dess Plan som olyckeligt til dess utgång, så må han då tro och skrifwa hwad han behagar och jag lämnar honom, tillika med alle sådanne, uti sine irrige tankar och omdömen. Jag wet uti hwad Helgd Tractater och Förbindelser med andre Magter böra hållas;

Jag wet at et Rike mera förkofrar sig genom Handel och Hushållning än genom blodiga Segrar; Annu mera och uti tillämpning til Sverige, är jag derom öfvertygad, at widsträkte uträkningar på de förlorade Provincier nu mera hwarken äro billige eller uti wärkställandet mögelige. Men om jag, at gjöra Öfversättaren til behag, wille, som de tryckte Anmärkningar påsyfta, bläsa Allarm mot wist Folk, såsom de där icke omgått med mindre tankar, än at gripa til wapn för at få de förlorade Provincier tillbaka, så wille jag dock af honom gerna wera hwilke i hwar redlig mans sinne må hållas mera Swenske, antingen de, som wille återwinna samme Provincier, eller de, som förut bortpluttrade, jag wil intet säga sålde dem? Om Öfversättaren har så mycken nit för Fäderneslandet, som han wil inbilla Folk, hwarföre har han icke gådt til Handlingarna om Baron von Goertz och des lyckeliga negotiation med Peter I. samt, til fölge deraf, hellre kastadt sin harm på Förrådet än på Provincie lystnaden, som aldrig kan blifwa något brott, i jämförelse med det förra? Och hwarföre har han icke gådt til 1719, 1720 och 1721 års Handlingar samt Mioisterielle Acter och Protocoller, hwilke, ehuru kanske swåre at åtkomma, likwäl nu under denna wälsignade frihet at utbegära, låsa och trycka, torde hafwa stådt honom til tjenst? En sådan undersökning hade skolat gagna Öfversättaren ganska märkeligen och fördt honom in i fullt ljus om en hel hop saker, som då lade grunden til allt wårt sedan blänkande elände och tårande Partie-wäsende. Där hade han förmodeligen fått se den råtta Aristocratiens blodige flor under frihetens ofsyldiga Vinne, Cassornas förswinnande med kraft och Corruptionens listiga planterien under säning af Swete, med mycket mera. Jag wil wäl tro, at många af desse Acter äro förkomne eller til öfventyrs undanrögde, men så är dock säkert så mycket qwar, som man tillräckeligen kan wägleda sig med.

Hwad denna Piecens Construction och beskaffenhet ytterligare widkommer, så finner jag wäl öfwer allt åtskillige Måns utlåtande mot och med öfwer saken quæstionis, men större delen så kort och stympade, at jag omögeligen kan föreställa mig, det någon förnuftig man, hållt på nämnda ställe, kunnat tala med sådanne blotta utrop och utan widare bewisningsfätt och wänligare railonnement.

ment. Atminstone gingo det nu för tiden intet an, at få et Krig declarerat blott med dylike ofullfommelige Expressioner. Det är wäl bekant, at det Partiet, som wille Kriget, hade öfwerwigten och kunde Disponera Pluraliteten, som det ock gjorde, men man wet ock det, at å andra sidan altid har gifwits sådanne män, som aldrig ha brustit hwarfen på hufwudet eller hjeria at ransaka Skrifterna och demonstrera sina dubia, åfwen uti sit djupaste underliggande; så at med alt hwad de där anföras hafwa sagt, tyckes mig dock, som måtte det hafwa warit långt mera. Nu om så skedt, som det förmodeligen har, så måste ju nödwändigt de andras raisonnementer warit ännu widlyftigare innan de kunnat öfwerbewisa och winna Pluraliteten, hålft *in Plenis*; och hwarföre har man icke åfwen fått weta det? Man kunde wäl swara och säga, at Pluralitet ofta winnes genom wistlekar och dylike. Men då frågar man åter: om intet bägge Partierna förstått och förstå den Konsten alt sedan 1718? item: hwilket dera, som förstått henne först och måst, samt nödgat det andra, at åfwen lära sig henne. Och må jag wäl intet tro, at Lärjungen så snart öfwergått måstaren, at et så betydligt steg som et Krig och på så mörka och Laconiske skäl kunnat så lätt winna bifall, om icke åfwen det andra Partiet haft sine, fast anorlunda artade skäl, hwarföre det också wille ha Kriget, skönt det nu förut Planterade någre Contra-Raisonnementer, som framdeles och i sinom tid, *Sperato eventu*, skulle wäpa til och blifwa nyttige.

Sinner jag ock beshnnerligt wid denna Skriftens Construction och bestaffenhet, at Auctorn eller Öfwersättaren gör sine Anmärkingar endast wid hwad som skal hafwa händt närmast innan Kriget beslöts och kundgjordes, men går desz utförande åfwen så platt förbi som desz rätta ursprung. Hade han welat wara owäldig och upplysande, så hade han ock med lika granlagenhet, i nämmande af namn och paginerande af ord bort berättat Allmänheten huru hwar och en Regements-Chef under Krigets utförande voterade uti Krigs-conskillerna då fråga war om Operationer och Batailler och upptäcka huru det kom til, at man med en så wacker och munter Armée, som wår Swenska då i början war, utom den förhastade Actionen wid Willmanstrand, aldrig kunna komma til

Handz

Handgemäng med en Fiende, hwilken i anseende så til antal som be-
 staffenhet ända in mot slutet af Kriget då vår Armés af harm,
 Fatigver och wanskötsel måst åtgått, war ingen ting mindre än far-
 lig. Hade ock varit wärdt at århindra huruwida Flottan lydde Ge-
 neralens Ordres och gjorde sin Skyldighet. Af ransakningarna es-
 ter Kriget finnes wäl en stor del; men alldenstund man wille re-
 nouuellerä det ena så punctuellement, hade man ock bördt gjöra
 likaledes med det andra och intet partagera och wälja som stedt.
 Då hade Allmänheten fått se hela spelet i sin fullkommeliga widd
 och tillika med en öfwen så riklig, som nu saknad bekrifning om
 ursprunge, ärnått en tillräckelig och fullständig upplysning om altsam-
 mans. Öfwerfättaren måtte ju så wäl förstå Swenska som Ty-
 ska; eller har han med slit welat lämna denna senare delen af det-
 ta Kriget åt en annan och derit mera hugad penna?

En fråga wille jag wäl öfwen gjöra Öfwerfättaren innan jag
 slutar denna första delen af Beträktelsen, nemligen: Miste Gene-
 ralen Grefwe *Levenhaupt* sit Zuhoud med rätta eller orätta?
 Och härpå wille jag gerna hafwa et rent och positivt swar af Ja
 eller Nej. Ty war Krigets olyckeliga utgång, i anseende til et förs-
 hastadt beslut, bristande resourcer och en öfwermågtig Fiende al-
 deles inevitable eller oundwifelig, så hwarföre kastade man sig på
 den arma och öfkyldiga Generalen och utgjöt hans blod som en
 Landsförrådare, alldenstund det då varit lika om en *Banér*, en
Torstenfson, en *Prins Eugene*, en *Comte de Saxe*, eller denna ö-
 lyckeliga Herrn *Commenderat*. Miste han det åter wärfeligen med
 rätta, så förswinna ju alla de imputationer och bekyllningar som
 i denna öfwerfatta Skrift intenderas både åt Ständer i gemen och
 wise Personer i synnerhet, som drifwit på och besluttit detta Kris-
 get, alldenstund om det både kunde och bort lyckas och Swerige
 derigenom fått så wäl sin förra Krigs-åra som förlorade Provin-
 cier tillbaka, det ju varit en obödelig heder för Högbemålte Stän-
 der och wise personer, som det pådrifwit och besluttit. Kan jag ej
 heller se hwad merbemålte Ständers och wise personers åra deri-
 genom afgår, at det mislyckades, så wida det samma då mera en-
 dast ankom på Generalens Conduite och flickelighet, hwilken, då
 han derutinnan manquerade, sedermera led det han och ingen an-
 nan

nan lida borde, om man ändteligen så wil hafwa det, at han skulle lida. Annars wet jag wäl ingen Regering eller Nation i werlden, som brukat straffa olyckelige eller mindre stickelige Generaler, än Cartaginenserna, hwilka ock derföre criticeras än i denna dag. Dristar man ock säga, at hin onde må wara General åt et Folk, där man skal betala olyckor med sit hufwud. Och tänk där Generaler warda efter Tour, hwad et slagande det skulle blifwa, om alle skulle föra an Arméer.

Woro jag wäl, med gunstig tillåtelse, tenterad, at ännu gjöra en annan dock liten bifråga, nemligen: Swad en *General* skal gjöra, som wäl af Högsta Magten fått *Plein Pouvoir*, men sedermera, då samma Högsta Magt på sin *ordinaire* tid upphörde tils widare, får af sitt Hög befällning at hålla *Conseillers*? Det är wäl sant, at han intet bör nedläggga den Magt han af Högsta Magten fått; Men det är ock swårt at ändra med en Regerande Konung, som en annan gång kunde hafwa Högsta Magten mera på sin sida; och sådant har et helt Råd, dagtadt all sin Myndighet, ofta fått besinna, i synnerhet under K. Carl IX. Det är då intet underligt, at han (*Generaln*) håller *Conseillers*. När nu *Conteillen* altid styrker från *Bataillier* til *Retraiter*, måste han ju råka i embarras; Ty slås han och det mislyckas, så blifwer det för hans egen räkning och egna ansvar. Och at det snarast torde mislyckas, bör han kunna sluta deraf, at de flästa som utgjöra *Conteillen* och på hwilka han måst måste lita i affairen, äro deremot. Han tager således immer det *Partiet* at retirera, efter som samma orsak dertil immer existerar; och stolar jämt på det, at *Conseillen* äminstone skal dela answaret med honom. När nu härigenom det ena tilfället efter det andra försvinner o: nyttjadt, olyckan och wahnmagten blifwa allt större och answartiden ändteligen nalkas, hwem bör då först swara? Icke Konungen; ty han står icke til answars inför menniskor. Måne Rådet, som, til större delen inge *Krigsmän*, står emillan en *Krigs*-förständig Konung och Högsta Magten, med äfwenlyr och owissheter för ögon och tankar å alle sidor? Måne *Generaln*, som welat slå, men intet fått? Eller *Conseillen*, som fått, men intet wet?

B

lat? Eller båda tilhopa? Och om det kommer an på at sträcka Hufvudet under Bilan, hvilken bör begynna?

Härpå kommer man til den andra omständigheten, nemligen: Hwad Systemål Auktorn eller Ofversättaren med denna *Piecens* utgifswande måtte hafte? Och här efter behöfwer man intet länge at leta och samla; Ty han gifwer det i sit Företal så ögonföna igen tilkänna, at ingen menniska kan mistaga sig derpå. Han wil nemligen wisa hwad en tillaggen och förmåten Styrkelse Riket och Nationen haft i Pluraliteten af sine Ständer den tid då detta Krig mot Ryssland beslöts och förklarades, och hvilka hafte nog tydeligen förebrår, det de sig af en hop för dem utropade store och oförlifnelige Genier och Administraturer ej allenast låtit förföra, utan ock beqvåma, at derföre på Rikets käftnad med mångfalldige belöningar och Pensioner hedra och undsätta. Detta pro 1:o, sedan och pro 2:o kastar han sig utom ämnet och på senare tider och saker, såsom Tyfka Kriget, fölgande Riksdagar och i synnerhet den sista, talar om Cours, Låhn och Bedragare; berömmar dock en wif tids Författningar och Administration, samt hänwisar samtellige sine Landsmän til Bekymmerslösa Stunders Tankar, at där öfna ögonen och lifasom genom en Tube bese hela detta honom obehageliga Firmamentet, ofelbart och handgripeligen altsammans i den affigt, at stödra det Allmänna inbyrdes förtroendet, som utom des, ty wår, är swagt nog, och stärka den ena Parten under det han förswagar eller ärminstone retar den andra; förmodande, at allenast det kommer til ändring, skal Segren wara wif å hans sida; hwarutinnan han sig dock wår feligen kunde misräkna och ingen ting säkrare hafwa at wånta, än et uppeldat hat och hårdare Præcautioner för framtiden, hwar på han afwen borde århindrat sig wifse bedröfwelige Exempel å båda sidor.

Wid detta alt hade jag mycket at påminna; men wil allenast nämna om den wåld, Partifhet och grofhet hwar med det är sagt och skrifwit; och hwilket Auctor, som Auctor och icke Ofwersättare, jag menar nu Företalet), måste för egen räkning widkännas. Jag wet wål, at i alle Frie Regeringar gerna gifwas Partier, och fast det ena kan tänka och handla mera skonamt och mildt,

misbt, ådlare och högre än det andra, kan det dock icke säga sig fritt för wisa individuer, som just intet äro de bästa Husarna och således föga eller alldeles intet hedra det samma. Men männe sådanne icke äfwen gifwas å andra sidan? Ja, om man skulle döma af wisa apparencer, likasom underhållas och pensioneras för at wrida och wrånga, swårta och småda alt hwad det andra Partiet företager och gör? När man då skal skrifwa för en Allmänhet, som just intet grundeligen känner något dera, hwarfen til Principer eller affigter, är det rätt, at ej allenast säga hwad man wet, utan ock hwad man intet wet om det ena, men aldrig nämna et ord om det andra, ehuru mycket, och kanske mera, derom woro at påminna? O! nedriga wåld och ormkjusande anda, som alldrig kan færdas rätt fram och mitt på wågen, utan nödwändigst skal ligga och gråfwa antingen i den ena gropen eller i den andra på sidan om wågen. Och hwad måste icke det arma Allmänna lida emellan sådanne dictioner och Contradictioner, Operationer och Contra Operationer? Huru länge skal sådant wara? Och är det intet fruktans wårdt, at detta Tracasseriet en gång öpnar dörren för Tredje Mannen och nödgår honom, at, i stöd af en utledsen och trötad Nation, gjöra ända på hela disputen? Sådant är bättre at föreställa sig i tid, än mota då det är försent. Gå til alle Regerings-ändringar, wåre egne icke til förgåtande, och se efter om andre orsaker dertil någonsin warit, än sådanne; nemligen: då Allmänheten blifwit turberad af allehanda stridige rop från höger och vänster, således intet wetat hwem eller hwad hon skolat tro, och i harmen sökt sin säkerhet så godt hon förstått och kunnat, men hos ingendera af dese tråtande twånne.

Beware Gud! det äro ju Lagstifstande och Magtågånde Ständer, som förordna all ting, fast med underdånige ordafätt, för Majestätets Höghet skal, och Konung med Råds Råde som wårk-ställer. Om nu Ständer och Ständer intet alltid äro af lika tanskar, så får man intet tadla dem för det, eller klandra deras Författningar. Ty kommer man först så långt, så är sedan icke mycket igen af Calafet. Lika så litet får man gå Majestätet förnära; ty hwilckendera af dese wigtskålar man tager förmycket utur, eller lägger för mycket uti, så wåger det ojämnt och bår sig intet.

Nu så wida AuAorn här ifrås öfwer Saker, som ingen annan gjordt, eller kunnat göra, än Ständer, så är ju klart, at samma ifwer faller på Ständer. Ständer hade förklarad Kriget mot Ryssland. Ständer hafwa berömt och beänt Genier. Ständer hafwa bestyrt om Finance-Wärk. Ständer hafwa beslutit Utrikes Låhn til Coursens styrande och så vidare.

AuAorn torde säga, at han intet menar Ständer, utan dem som förföra Ständer. Men hwad skulle wäl deraf wälla blifwa? Kunna Ständer förföras en gång, så kunna de det en annan och omsider aljämmt. Och hwar blir då Sakerheten? Dersföre har man ju gått från Konunga-Souverainiteten, at en Souverain Konung kan förföras af en eller annan Favorit eller flera, at gjöra illa och öfwa wäld. Är det nu äfwen så med Ständer, så hwad har man wunnit? Nog har man hört sägas, at en hop obehörigt Folk löpa RiksdagsMän til mödes wid Tullarna, inqwartera och wisfa dem öronen fulla med allehanda sladder, springa sedan i Förmakena, kalla ut, tafla och prata, utan at för egen del hafwa något der at gjöra. Men om ock så woro, skal man dersföre tro, at hederlige och förståndige Män skulle låta leda sig af sådanne gyecklare: Ja om ock någon funnos så enfalldig, må man dersföre tro, at alle eller mängden hade samma swaghet? Ingalunda: och bort med sådanne nedrige tankar om Rikets bästa Folk. Gud beware wåre Ständer; ty et Land utan Ständer är et Land utaf Slafwar. Det enda jag innom mig sjelf skulle bestutom önska, woro at moderationen altid må bewaras i anseende til wise nu mera än förr brukelige omskiften, som wäl stundom kunna wara både billige och nödwändige, men icke altid. Den Husbonde, som ständigt ymsar Folk, winner sällan derwid; lika som det Folk, som ständigt ymsa husbonde.

Lätom of nu sluteligen och efter aftal jämsöra sjelfwa arbeter och affigten *questionis* med et rätt Swenskt Medborgers ligt och Patriotiskt sinnelag och owäldigt tilse huru det ena då rimar sig med det andra?

Et Patriotiskt hjerta är alltid lika under hwad Regerings sätt det lefwer, äfwen som et ondt, elakt och oroligt twifwes under inket slags; Men det goda hjertat kan intet aljämmt så wisa sig under

der et tvungit Regerings sätt som under et fritt. Monarken befaller absolut i detta förva; och kan nästan gjöra honom lika mycket om man lyder hans befallningar med eller utan dygd, allenast man intet törns bryta dem. Han håller alt med kraftige armar tilhopa; och när det stormar, måste alle Passagerer, Raisonneurer, Frondeurer och hinderligt tout-fluge personer under däck och manskapet vara ledigt och allart at ge agt på commando och passa på Dygen. Skal Masten ned, fram med nyan; ty här är intet frågan om en Mast eller två, utan om Skepp, Gods och Folk. Man arbetar så blodet dryper af näsvarna, men det anses intet. När då stormen och faran äro förbi, så är dermed ändock intet alt; man skal i Land, reparera och laga utan upphöro, til dess alt är åter färdigt; och då omsider kan man få en rolig afton, men icke altid til husan dag, utan så snart det gifwes tilkänna med Luren, måste åter alt vara tyft, som i et kläster. Så gjorde den Stora Carl när han kom från Bender. Fiender och ofrid öfwer alt. Ingen Armée, ingen Cassa, ingen ting. Då at rådfråga alla menniskor och accordera med alla fiender hade intet stort skolat båta. Dertfore grep han til Styret med hårdare händer är Hans ädla sinnelag annars war, och det hölts af dem goddom til godo, efter det war Han som gjorde det. Strax syntes en wäldig Armée och en rik Cassa där man kort förut knapt kunde få ihopa några tusende bondepoikar och plåtar åt Grefwe Stenbock, fast fienden redan låg i Landet. Dertpå accorderade han i tyfthet med sin mågrigaste Contra-Part på de andras käftnad och grep den swagaste med hela sin styrka för strupen. Hade Han fått leswa, så hade all Hans förra Gloire blifwit föga ting mot den senare; och då hade Han wisserligen Soulagerat sit fåra Folk och betalt dem deras lidande och möda, utan at dertil taga snuggstyfrar af andre på Rikets käftnad och til dess obotliga skada. Ingen konst at sälga gårdar och gjöra Calasfer. Men wi lämnom alt detta til Den, som all ting ser och känner och önskom allenast, at intet hafwa något hemligt ännu oliquiderat med Guds rättfärdighet och wrede.

I det Fria Regerings. Sättet åter, så ehuruwäl der äro Lagar neg, kommer det skwäl måst på Dygden an och det i hwar

handwänning. Dygd at sista rena och tydeliga och icke tvättdige och ensidige Lagar. Dygd at Skipa och wärkställa dem sagsmodeligen och dock manneligen. Ja Dygd äfwen at lyda dem utan knorr och tusende undflygter. Dygd at wara rik utan Högmöd och fattig utan nedrighet. Dygd at wara Riksdags-Man och Dygd at intet wara det. Det minsta det brister på Dygd i et sådant Samhälle, så fåns det strap. Odygden smittar ock långt starkare af sig i detta än i det twungna; är ock så mycket farligare, som hon ej allenast är friare, utan spökar äfwen ständigt, om mögeligit, i Dygdens prydnader. Då intriguerar man, hatar, smådar och dråper, om man så kommer åt, alt under sken af Dygd. Och på sådant odygdigt sätt gör man Friheten omsider, om icke föragnad, dock mindre älskad.

Som nu så är beskaffat, följer äfwen, at man så mycket nogare bör granska alt hwad man Publicerar och utgifwer, på det icke något ondt deraf må uppkomma i Samhället. Äro det redan, eller långt för detta, Partier, som ändra med hwarandra, beware Gud! slå intet olja i elden; Ty slår den ene, så slår den andre med; utan släck hålldre hwad släckas kan. Rasta glömskans täckelse öfwer alle obehagelige skönt än sanningar och förebygg det onda, at det icke må ske oftare; men förbittra intet sinnena ännu mera med personaliserande och smådande. Det är wäl, at wi fått Tryckfrihet; men nyttjom henne med ädelmod. Hon är en sackla at lysa med, men sätt intet eld på huset med henne; ty dertil är hon intet gjord, fast än hon dertil kan brukas; och alt det j wilien människorna skola gjöra eder, det gjören j dem. Hwad hjälper oss nu mera at gråla om Finsta Kriget och hwad nytta wil Auktorn draga derutaf? Alt et Partie wille nyttja Conjunctionen, så til Sveriges som Rysslands gemensamma bärnad, fast det icke i alt lyckades, blir det måsta man derom å ena sidan kan säga. Men om man nu ock å den andra skal wisa hwarföre det til vår enskyldtare del mislyckades, så fingo man se huru Auktorn slöto sin räkning. För min ringa del önsfode jag gerna, at ingen refwo widare i dese gamle sären, ty hwad gjordt är kan ändock intet blifwa ogjordt. Men jag har swagt hopp at winna min wälmenta och öfskyldiga önskan; Ty här spelas dageligen ut sådanne bittere inviter, som, efter alt utseende, icke lära blifwa beswarade,

swarade, håst contra-spe'aren känner och sine kort och torde wara omist hwar bästa Trumphen sitta i sådan Casque. Besinna wise swage omständigheter och lutande förskansningar och tänk om båda Partierna skulle en gång fatta hwarandra rätt i Kragen, hwardet larm här må te blifwa och hwart hån det larret skulle leda til slut. Wi ro ju alle i en båt; om somlige skola kasta somlige i Sjön, kunde intet båten kantra och wi drunkna allesamman?

Som nu Auctorn eller Öfversättaren wisserligen icke måtte haft dylike dygdige och Medborgelige reconciliations- och enighets-Considerationer, utan twärt om i sin Partiska bitterhet fagnat sig åt, at kunna röga och allmänt gjöra, eller debitera sådant, som han wäl wiste, skulle gifwa den olyckeliga twädrägs elden mera lust och reta Partierna ännu bittrare tilhopa, så håller jag oförgräpelig före, at han intet handlat som en god, wälment och förständig Fri- och Enighets älskande Medborgare, utan twärtom gifwit anledning, at å andra sidan äfwen framleta och kundgjöra något som torde föga behaga honom och dem, framsör hwilka han, kanske obuden, stådt sig med sacklan i handen.

Jag tror wäl, at Auctorn icke lärer bry sig om mit omdöme, men jag frågar och litet derefter, utan skulle endast gerna se, at alt owäldigt och fredligt sinnadt Folk började behjerta hward hela Samhället lidit, lider och ännu framdeles lida måste af en sådan tårande Partiesjuka och inbördes fiendtelighet, samt owäldigt eftersinna huru wi ärligen därigenom ofstaga til krafter och heder; så at om Tilly och Vallenstein, Richelieu och Mazarin, med oräknelige andre store Ministrar och Generaler uppstodo, skulle de intet känna igån of; Och en Peter I. skulle falla på knä och bedja innerligen Gud, at aldrig sådant måtte hända hans Ryssar, ehwad dem och annars då och då öfwergå kunde.

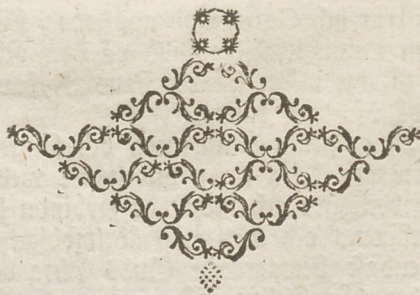
Är det tid på at gråla ännu mera och längre öfwer dessa ömma omständigheter och bära ännu ytterligare wed på elden? Och woro det intet hederligare och bättre at förbinda dese gamla swullnader med samdrägtens och kärlekens ädelmodiga band, lämnande alt enskyldt och endast betraktande Guds Åhra och Fädernes-Lands bästa, på det war Frihet må winna en ny styrka, grundad på Laglydnad och inbyrdes wänskap, fienderna, uppenbare eller hemlige,

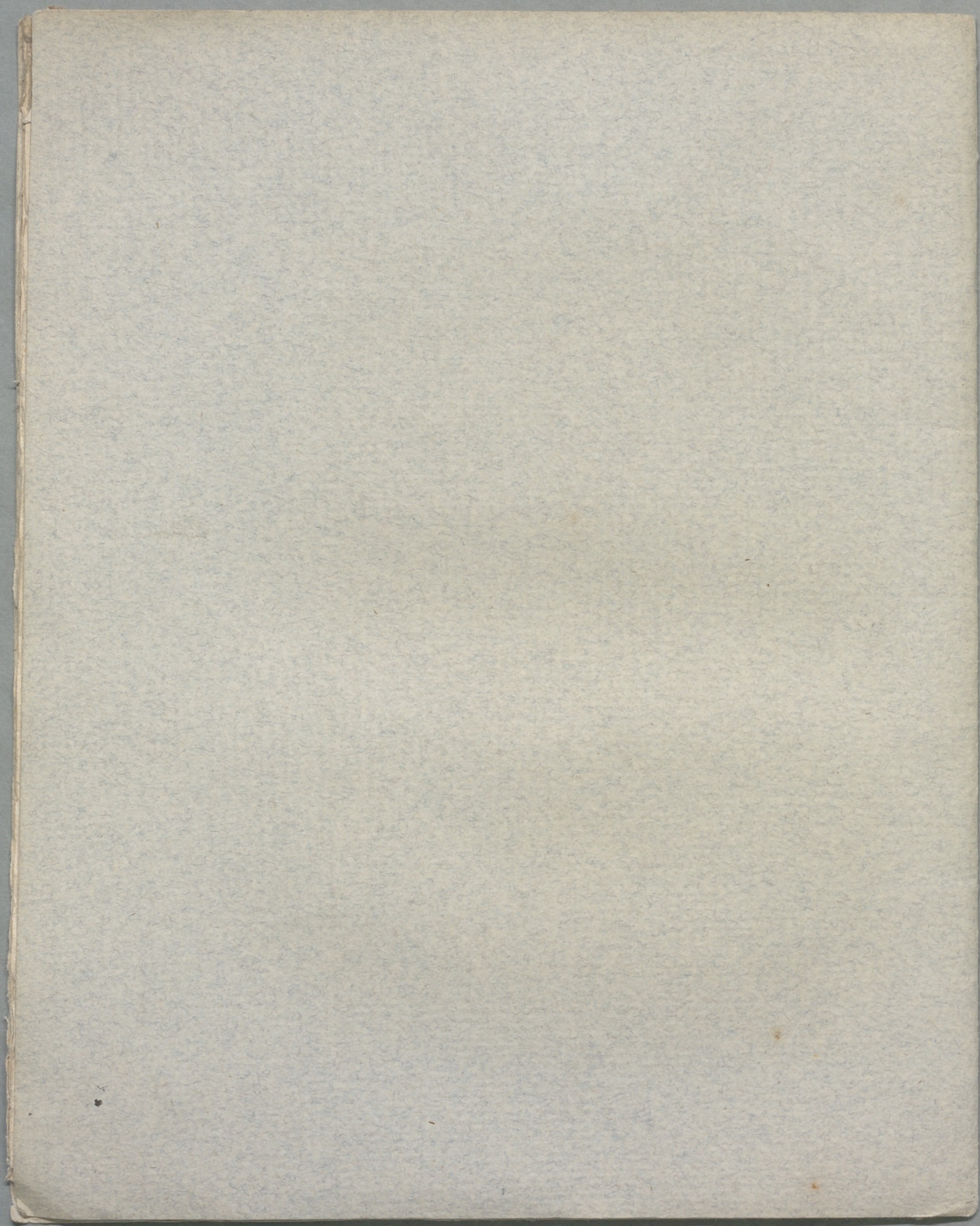

lige, til harm och hwar redlig Swenssk til glädje och säkerhet.
Men om det då ändteligen så skal vara, at Partie-hatet och bitterheten intet så försonas och stillas med fogelighet, förstånd och inbördes efiergift, äminstone för Fädernes Landers skul, utan den ene skal uppgräfwä den andras fel och ogerningar der de finnas, samt lägga hwarannan för ögonen under Publicquens och Nationens skarpa omdöme och skärskådande, så wet jag i et så obehageligt tilstånd intet bättre råd, än gripa då til spadan hwem som gripa kan och gräfwe opp från första början af denna Träto-Tid alt hwad nedgrafwit är, samt wise det för Nationens och hela werldenes ögon; Ty hwad Gud angår, så wet han det nog förut. Och kanske det är så Hans Höga beslut och Nådiga wilja, at så först ske skal, på det at sedan och en gång omsider må bli lugn och man så använda den dyra tiden til något bättre, än et dylligt ledsamt och odugligt wäsende.

Men du Adla och Kärafte Frihet! Hwem skal förwara dig så länge och medan alt detta påstår? Jag wet intet bättre, än lämna dig i medlertid uti Guds Allsmågtiga och ADOLPH FRIDRICHS ofkylldiga händer, hwarifrån man sedan nådigast kan få dig tillbaka och insätta dig å nyo i Enighetens Tempel, där aldrig Sjelfswäldet någonsin mera skulle få handtera Rikswärfet.

Så menar jag för min ringa del. Förstår Auctor eller någon annan det annorlunda och bättre, så öfwertyg Nationen derom och det ju för ju hellbre.

www.books2ebooks.eu